

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate

1. Denumirea autorului și după caz, a participanților la elaborarea proiectului
Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate a fost elaborat de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite
Prezentul proiect de Hotărîre a Guvernului a fost elaborat în temeiul prevederilor Legii nr. 123/2010 cu privire la serviciile sociale, Legii asistenței sociale nr. 547/2003, Legii nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Codul de procedură penală a Republicii Moldova, Hotărîrii Guvernului nr.434/2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, Hotărîrii Guvernului nr.835/2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020. În conformitate cu Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (acțiunile 2.2.10 și 2.2.11), precum și Observațiile finale ale Comitetului ONU privind Drepturile Copilului cu privire la raportul periodic combinat al IV-lea și al V-lea al Republicii Moldova CRC/C/MDA/4-5 (observațiile nr. 43 lit. (d) și 44), Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale din 25 octombrie 2007 (art. 30, 31 și 35), Republica Moldova trebuie să dezvolte cadrul normativ cu privire la organizarea și funcționarea Centrului de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, precum și să asigure dezvoltarea acestor servicii. În conformitate cu Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare pentru protejarea copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv violența sexuală, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului sau reprezentanților săi legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după cum se va conveni, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale vizând furnizarea de sprijin necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru alte forme de prevenire, ca și pentru identificarea, raportarea, retrimiteră, anchetarea, tratarea și urmărirea penală pentru cazurile de rele tratamente — descrise mai sus — aplicate copilului și vor cuprinde, de asemenea, după cum se va stabili, proceduri de intervenție judiciară. În conformitate cu Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale din 25 octombrie 2007, statul:

- va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că cercetările și procedurile penale se desfășoară în interesul superior al copilului și cu respectarea drepturilor acestuia;

- va adopta o abordare protectoare față de victime, asigurându-se că cercetările și procesele penale nu agravează trauma trăită de copil și că răspunsul justiției penale este urmat de acordarea de asistență, dacă este cazul;

- va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a apăra drepturile și interesele victimelor, cu deosebire ale martorilor, pe parcursul tuturor etapelor cercetării și procesului penal, în special prin:

- asigurarea de servicii de asistență adecvate pentru victime, pentru ca drepturile și interesele lor să fie prezentate și luate în considerare în mod corespunzător;

- asigurarea evitării contactului dintre victime și infractori în sediile instanțelor și ale autorităților de anchetă, cu excepția cazului în care autoritățile competente stabilesc altfel în interesul superior al copilului sau atunci când cercetările ori procesul necesită acest contact.

- va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că:

a) audierile copilului au loc fără întârzieri nejustificate după ce faptele au fost sesizate autorităților competente;

b) interviurile cu copilul au loc, dacă este necesar, în spații concepute sau amenajate în acest scop;

c) audierile copilului sunt desfășurate de către profesioniști pregătiți anume pentru aceasta;

d) aceleași persoane, dacă este posibil și adecvat, desfășoară toate audierile cu copilul;

e) numărul audierilor este cât mai limitat posibil, menținându-se în limitele minime necesare pentru scopurile procesului penal;

f) copilul poate fi însoțit de către reprezentantul său legal ori, dacă este adecvat, de către un adult ales de către copil, cu excepția cazului în care o decizie motivată prevede contrariul în legătură cu persoana respectivă.

- va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că toate audierile victimei ori, după caz, ale unui martor care este copil pot fi înregistrate video și că aceste înregistrări pot fi acceptate ca probe în instanță, în conformitate cu regulile prevăzute de dreptul său intern.

În conformitate cu art. 110¹ din Codul de procedură penală a Republicii Moldova:

(1) Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 109 alin. (5), se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrânse.

(2) Martorul minor și intervievatorul se vor afla în camera de audiere separați de judecătorul de instrucție și de celelalte persoane participante la această acțiune procesuală.

(3) În camera de vizualizare se vor afla judecătorul de instrucție, procurorul, apărătorul bănuțului sau al învinutului, psihologul, grefierul, reprezentantul legal al

minorului supus audierii, reprezentantul legal al părții vătămate și, după caz, alte persoane în condițiile legii. Participanții la audiere vor adresa întrebări judecătorului de instrucție, care le va transmite intervievatorului în mod verbal, prin intermediul dispozitivelor tehnice, sau în scris, în timpul unei pauze.

(4) În caz de necesitate, intervievatorul își rezervă dreptul de a reformula întrebările dacă acestea au fost formulate într-un mod care poate trauma martorul minor, însă fără a schimba esența lor.

(5) Audierea martorului minor trebuie să se efectueze în așa mod încât să se evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

(6) Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani i se va atrage atenția că trebuie să spună adevărul.

(7) Declarațiile martorului minor audiat în condițiile prezentului articol se înregistrează prin mijloace audio și video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu art. 260 și 261. Judecătorul de instrucție sigilează suportul informațional pe care a fost înregistrată declarația martorului și îl păstrează în original împreună cu copia de pe procesul-verbal al audierii. O copie a înregistrării audio/video și procesul-verbal al audierii se anexează la dosarul penal. În termen de 3 zile din momentul audierii sau nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat ori a fost adus în mod silit, organul de urmărire penală va aduce la cunoștința bănuیتului sau învinuitului procesul-verbal al audierii martorului minor și copia înregistrării audio/video a acesteia, fapt pe marginea căruia se întocmește un proces-verbal.

(8) Dacă bănuیتul sau învinuitul dorește să-i adreseze întrebări martorului minor, în baza unei cereri motivate este organizată o audiere suplimentară în condițiile prezentului articol. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

(9) Dacă în momentul audierii nu era identificat un bănuیت, după identificarea persoanei și atribuirea acesteia a statutului de bănuیت, în cel mai scurt timp posibil organul de urmărire penală aduce la cunoștința bănuیتului sau a apărătorului acestuia procesul-verbal al audierii, prezentându-i și copia înregistrării audio/video a acesteia. Dacă bănuیتul sau apărătorul acestuia dorește să adreseze întrebări minorului, în baza unei cereri motivate se organizează audierea suplimentară a minorului, în condițiile prezentului articol.

Centrele de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor de tip Barnahus sunt dezvoltate în majoritatea țărilor membre ale UE, precum și în alte state, având o bază de evidență a eficienței și impactului de peste 20 de ani. Experiența internațională, dar și contextul național denotă necesitatea asigurării unui sistem de justiție prietenos copilului, prin colaborarea între specialiștii din sectorul justiției și cei din domeniul social care au atribuții în protecția acestuia.

Scopul primordial al creării acestor Centre este prevenirea revictimizării și retraumatizării copilului în procesul de colectare a probelor în cauzele penale, prin oferirea asistenței juridice, medicale, psihologice și sociale copilului și familiei acestuia în aceeași locație.

În procesul de elaborare a proiectului s-a ținut cont de Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului, Barnahus - Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate Copilul - victimă și martor al

violentei, de Studiul privind evaluarea cadrului normativ-financiar pentru dezvoltarea serviciului specializat în protecția copiilor victime și potențiale victime ale violentei, neglijării, exploatării și traficului, precum și Studiul „Mecanismul de finanțare pentru dezvoltarea serviciului regional Barnahus”, elaborate de A.O. „Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii”.

În baza datelor statistice, anual în Republica Moldova aproximativ 1400 copii devin victime/martori ai infracțiunilor, dintre care peste 300 copii sunt victime ale infracțiunilor cu caracter sexual, numărul acestora fiind în creștere. Potrivit datelor Procuraturii Generale, în anul 2018 au fost instrumentate 199 cauze penale privind comiterea infracțiunilor cu caracter sexual, violența în familie și trafic de copii în care au fost implicați victime/martori minori în vârstă de până la 14 ani, fiind audiați în condițiile art. 110¹ din Codul de procedură penală 209 copii, dintre care 121 copii victime ale abuzului sexual.

Pentru a asigura accesul tuturor copiilor potențiali beneficiari la acest tip de servicii și pentru a eficientiza costurile de constituire și funcționare, serviciul va fi prestat în Centre regionale pentru zonele nord, centru și sud, cu sediile în municipiile Bălți, Chișinău și Cahul, conform arondării. Până la crearea acestora, copiii vor beneficia de asistență integrată indiferent de arondare, conform principiului accesibilității.

Esența acestui concept constă în cooperarea și colaborarea dintre organele de drept, asistenței sociale și medicale întru binele copilului prin oferirea asistenței juridice, psihologice, medicale și sociale în aceeași locație „sub un singur acoperiș”, în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.

De asemenea, este prevăzută semnarea acordurilor de cooperare dintre instituțiile care au atribuții în protecția copilului și sunt implicate în procesul de acordare a asistenței în cadrul Centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Aceste acorduri vor avea drept scop facilitarea colaborării dintre specialiști prin stabilirea regulilor practice și de conlucrare.

Acordurile de colaborare se vor referi la obiectivele, angajamentele, rolurile și responsabilitățile specialiștilor implicați în procesul de oferire a asistenței specializate copiilor victime/martori ai infracțiunilor. La fel, în aceste acorduri și reieșind din arondare, se vor desemna structurile teritoriale care să colaboreze cu aceste Centre, reieșind din faptul că el este unul regional. Prin semnarea acestor acorduri se va descrie și mecanismul de cooperare între specialiști în afara orelor de program, atunci când cazul este unul urgent și nu suferă amânări. Menționăm că experiența țărilor în care funcționează astfel de servicii arată că aceste acorduri au un rol esențial în asigurarea bunei funcționări a Centrelor. În standardele PROMISE, unul (standardul 2) este consacrat anume acestor acorduri de colaborare.

La fel, reieșind din faptul că acest serviciu facilitează colectarea probelor pe cauzele penale, în cadrul Centrului își vor exercita atribuțiile atât personalul angajat cât și persoane desemnate cum ar fi: judecători de instrucție, procurori, ofițeri de urmărire penală, medici legiști, medici specialiști. În acest sens, în proiectul hotărârii de Guvern este prevăzută desemnarea specialiștilor care vor participa în acordarea asistenței specializate: audierea în condiții speciale și examinarea medico-legală.

Specificul cazurilor asistate în cadrul Centrului impune intervenții prompte, uneori imediate. O astfel de abordare permite colectarea probelor fără a retraumatiza copilul. Din aceste considerente, informația relevantă cazului asistat trebuie compilată foarte rapid, iar datele primare cazului se conțin în evaluarea inițială și complexă, care se realizează de către autoritatea tutelară locală/teritorială și trebuie să fie pusă la dispoziția Centrului în timp de o zi lucrătoare și respectiv 10 zile lucrătoare, termen prevăzut și în Hotărârea Guvernului nr. 270/ 2014.

Conform Regulamentului cadru, Centrul regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor este o instituție publică socială cu specializare înaltă reieșind din serviciile de asistență specializată oferită și personal înalt. Totodată, menționăm că Centrul nu oferă servicii rezidențiale . În vederea încadrării acestui serviciu în prevederile art. 6 al Legii serviciilor sociale, menționate supra, sunt propuse modificări în legislație (proiectul nr. 397/MSMPS/2019). Crearea Centrului și prestarea serviciului la nivel regional este condiționată de cost-eficiența acestuia.

Standardele minime de calitate pentru serviciul prestat în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor stabilesc criteriile minime pentru buna activitate a Centrului și vor servi la dezvoltarea și instituirea serviciului, precum și ulterior la acreditarea acestuia. Fiecare standard conține denumirea, descrierea, rezultatul scontat și indicatorii de realizare, care sunt cuantificabili și pot fi monitorizați. Standardele sunt grupate în 4 capitole și se referă la: mediu prietenos copilului; interesul superior al copilului; intervenția multidisciplinară și cooperarea intersectorială; managementul Centrului. La elaborarea standardelor s-a ținut cont de cerințele naționale pentru dezvoltarea serviciilor sociale, cât și de practica și Standardele internaționale pentru serviciile de tip Barnahus.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prin prezentul proiect se propune spre aprobare:

- 1) Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor;
- 2) Standardele minime de calitate pentru serviciul prestat în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor.

Cheltuielile necesare pentru contractarea serviciilor prestate de acest Centru vor fi prevăzute anual în bugetul de stat. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în limita mijloacelor financiare prevăzute anual în bugetul de stat va contracta prin intermediul procedurii de achiziție publică un prestator public sau privat acreditat în condițiile legii. Totodată, cheltuielile ce țin de reparația și dotarea cu echipament pentru spațiile de audiere, echipament medical, etc. a Centrului de la Bălți sunt acoperite de către parteneri de dezvoltare (A.O. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, cu suportul World Childhood Foundation) și nu este necesară alocarea de resurse financiare din buget.

Cooperarea intersectorială și abordarea integrată a situației copiilor victime/martori ai infracțiunilor va fi asigurată prin semnarea Acordului de cooperare dintre Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Inspectoratul General al Poliției, Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat, Centrul de Medicină Legală și alte autorități sau instituții, în caz de necesitate.

Rolul Consiliului Superior al Magistraturii este unul esențial în asigurarea bunei funcționări a acestui tip de serviciu reieșind din faptul că judecătorul de instrucție efectuează audierea copilului în condiții speciale. Competența CSM-ului în acest caz derivă din funcția acestuia de autoadministrare a sistemului judecătoresc și reieșind din prevederile art. 4 alin (5) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947 /1996.

Pentru acordarea asistenței integrate copiilor victime/martori ai infracțiunilor în cadrul Centrului, Procuratura Generală, Consiliul Superior al Magistraturii, Inspectoratul General de Poliție, Centrul de Medicină Legală vor desemna specialiști care vor participa în acordarea asistenței specializate: audierea în condiții speciale și, respectiv, examinarea medico-legală.

Regulamentul-cadru stabilește scopul, obiectivele, principiile de activitate, precum și modul de organizare și funcționare a Centrului.

Beneficiari ai Centrului sunt copiii victime/martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, contra vieții și/sau sănătății, care au sau pot avea impact grav asupra integrității fizice și/sau psihice ai acestora. Beneficiari ai Centrului pot fi și copiii victime/martori ai contravenției de violență în familie sau cele care atentează la viața și sănătatea copilului, atunci când interesele acestuia o cer.

Scopul Centrului este de a oferi copilului asistență specializată, care să asigure prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.

Copii sunt referiți către Centru prin demersul organelor de drept sau al autorității tutelare teritoriale.

La solicitare, în cadrul Centrului sunt acordate următoarele tipuri de servicii de asistență specializată:

- 1) audiere în condiții speciale;
- 2) examinare medico-legală;
- 3) evaluare psihologică.

În funcție de necesitățile copilului, în cadrul Centrului sunt acordate următoarele tipuri de servicii de asistență specializată complementară:

- 3) asistență pentru asigurarea protecției copilului în situație de risc;
- 4) asistență psihologică în criză;
- 5) pregătire pentru audiere în condiții speciale;
- 6) examinare medicală;
- 7) asistență juridică.

Serviciile de asistență specializată în cadrul Centrului sînt acordate de către specialiștii angajați de prestator, precum și de către persoanele desemnate.

Sunt persoane desemnate judecători, procurori, polițiști, medici, medici legiști, alți specialiști, care în conformitate cu atribuțiile funcționale sunt abilitați să participe în cadrul Centrului la examinarea cazurilor privind copiii victime/martori ai infracțiunilor.

Personalul angajat de prestator în cadrul Centrului este format din: managerul Centrului, psiholog, asistent social, jurist, asistent medical, intervievator, precum și personal auxiliar. Standardele minime de calitate pentru serviciile de asistență

specializată oferite Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor sunt grupate în 4 capitole:

- 1) mediu prietenos copilului;
- 2) interesul superior al copilului;
- 3) intervenția multidisciplinară și cooperarea intersectorială;
- 4) managementul Serviciului.

În total au fost create 24 de standarde și anume:

- 1) Localizarea și accesibilitatea serviciului;
- 2) Amenajarea spațiului;
- 3) Informarea și sensibilizarea;
- 4) Nediscriminarea;
- 5) Protecția datelor cu caracter personal;
- 6) Informarea și participarea copilului;
- 7) Evitarea întârzierilor nejustificate;
- 8) Prevenirea retraumatizării și revictimizării;
- 9) Acordul de cooperare;
- 10) Intervenția multidisciplinară;
- 11) Audierea copilului în condiții speciale;
- 12) Asistența juridică;
- 13) Examinarea medicală;
- 14) Examinarea și expertiza medico-legală;
- 15) Măsuri urgente de protecție;
- 16) Asistența psihologică de criză;
- 17) Evaluare psihologică;
- 18) Evaluarea necesităților de asistență a copilului;
- 19) Planul de asistență specializată a copilului în cadrul serviciului;
- 20) Dosarul intern al copilului;
- 21) Personalul serviciului;
- 22) Instruirea personalului serviciului;
- 23) Supervizarea personalului;
- 24) Evaluarea performanței personalului.

4. Fundamentarea economico-financiară

Mijloacele financiare necesare pentru contractarea de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a serviciilor de asistență specializată oferite în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, vor prevăzute anual în bugetul de stat.

Costul estimativ al serviciilor de asistență specializată prestate în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor pentru un copil constituie cca 13 895 lei.

Estimativ, pentru implementarea proiectului dat vor fi necesare mijloace financiare în suma de 1478,2 mii lei în anul 2020, 1639,6 mii lei în anul 2021 și 1639,6 mii lei în anul 2022, pentru prestarea serviciilor de asistență specializată unui număr de 100-120 copii anual.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul prevede aprobarea Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate, este plasat pentru consultare publică pe site-ul www.msmps.gov.md / transparență / proiecte supuse consultărilor publice.

Ministru

Viorica DUMBRĂVEANU